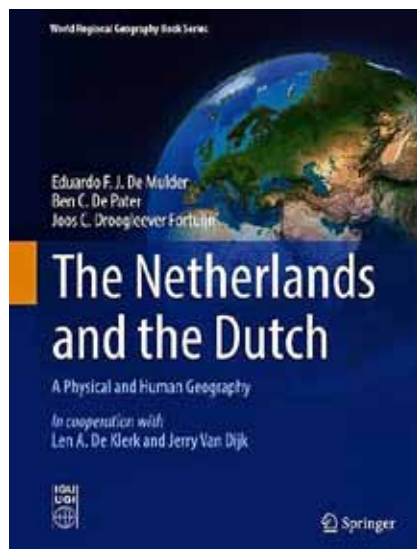

The Netherlands and the Dutch, a physical and human geography

Eduardo De Mulder, Ben De Pater en Joos Droogleever Fortuijn (i.s.m. met Len de Klerk en Jerry van Dijk), 2019. Springer, 259 pagina's, € 118,99 (e-book) of € 158,99 (hardcover). ISBN 978-3-319-75073-6/9.

Dit Engelstalige boek geeft in veertien hoofdstukken een uitgebreid overzicht van wat en wie wij zijn in Nederland. Het maakt deel uit van de serie 'World Regional Geography Book' van de Internationale Geografische Unie, waarin de vraag centraal staat hoe fysieke en menselijke geografische factoren weerspiegeld worden in de bewoners van een regio of land. Het is een ambitieus boek, mooi uitgegeven en goed geïllustreerd, over vele aspecten van Nederland en de Nederlandse samenleving. De auteurs, met achtergronden in geologie, culturele geografie, ruimtelijke planning en ecologie, behandelen het water, het landschap, de biodiversiteit, onze positie in Europa, aspecten van economie en verstedelijking, van cultuur, religie en bestuur in heden en verleden en eindigen met een doorkijk naar de toekomst.

Na de inleiding begint hoofdstuk 2 met een beschouwing over het water en de rol

die het heeft gespeeld in de vorming het drooghouden van Nederland. In slechts 25 pagina's kunnen natuurlijk niet alle aspecten van water en waterbeheer aan bod komen, toch is het een mooi overzicht, al komen het pleistocene deel van Nederland met de Overijsselse Vecht, de Dommel en het noordelijke zandgebied er wat bekaaid af.

Hoofdstuk 3 behandelt landschappen, maar vooral vanuit een geologisch en archeologisch uitgangspunt. Voor landschapsecologen heel verfrissend, maar het huidige landschap en het Nederlandse en vooral Europese landschapsbeleid blijft

daardoor onderbelicht. De nationale landschappen worden opgevoerd zonder in te gaan op het feit dat er geen nationaal beleid (meer) voor is. Zeker voor een Engelstalig boek, dat ook door de andere ondertekenaars van de Europese Landschapsconventie gelezen kan worden, zou een duidelijker uitleg en een referentie naar de huidige positie van Nederland op zijn plaats zijn.

In hoofdstuk 5 over biodiversiteit mis ik onze kleinschalige beeklandschappen met hun grote variatie aan habitats en speciale soorten en de vele beekherstelprojecten in midden-, Zuid- en Oost-Nederland. Bovendien is het jammer dat de ecologische hoofdstructuur - en daarmee de verandering van gebiedsbescherming naar een netwerkbenadering - wordt afgedaan met een incomplete kaart van beschermde natuurgebieden en een kaart van het huidige Nationaal Natuurnetwerk. In een boek over verleden, heden en toekomst zou ik op zijn minst een verwijzing verwachten naar de pioniersrol die Nederland tussen pakweg 1990 en 2010 heeft gespeeld in deze vernieuwing van het natuurbelied. Daarmee zou ook de positie van Nederland in Europa, die in hoofdstuk 6 wordt beschreven, een wat bredere invulling kunnen krijgen dan alleen stad en handel. Nederland speelt internationaal immers

ook een belangrijke rol in de ontwikkeling van landbouw, water-, klimaat- en natuurbeheer. De hoofdstukken 6 en 7 geven samen overigens een helder overzicht van de economische ontwikkeling van Nederland in met name de afgelopen eeuw, en van de veranderde positie van regio's en de ontwikkelingen in verschillende economische sectoren tot aan de huidige tijd.

Hoofdstuk 8 behandelt verstedelijking, waarbij het accent gelegd wordt op demografische ontwikkelingen, het verstedelijkingsbeleid en suburbanisatie. Hoofdstuk 9 behandelt, op een vrij traditionele manier, de ontwikkeling van de infrastructuur: van beurtschipper tot internet.

Misschien is het te veel gevraagd voor de beschikbare ruimte, maar toch mis ik hier als landschapsecoloog, betrokken bij de planning van ecologische netwerken en connectivity conservation, een analyse van de barrièrewerking van wegeninfrastructuur en oplossingen die hiervoor zijn gevonden, mede vanuit de Nederlandse samenwerking tussen natuurbescherming en wegenplanning.

In de volgende hoofdstukken komen bestuur, demografie en sociaal-culturele aspecten aan bod. Bestuurlijke aspecten zijn in een historische context geplaatst, van de eerste waterschappen via stadsplanning en de woningwet van 1901 tot

de huidige versimpelde ruimtelijke planning en omgevingsplanning uit 2016. Het hoofdstuk over demografie gaat vooral over de veranderende bevolkingssamenstelling door minder groei, vergrijzing en migratie. Er is in dit boek geen ruimte voor diepgravende beschouwingen, maar de auteurs geven een goed overzicht van de belangrijkste cijfers en trends. In het hoofdstuk over cultuur en religie wordt geprobeerd het complex van cultuur, religie en geografie in de tijd te duiden.

Moeilijk, omdat daar zoveel aspecten aan zitten, maar mooi gedaan - natuurlijk met de generalisaties die nodig zijn om grote lijnen te schetsen en niet te veel in te zoomen op regionale details. Vooral de kaartjes over de verdeling van geloofsdenominaties in de tijd en van de dominante politieke partijen bij verkiezingen zijn tekenend en laten heel goed de grote lijnen zien in de veranderingen in cultuur, religie en politieke voorkeur. Hoofdstuk 13 geeft een aanvullend overzicht van de sociale karakteristieken, inkomen, huisvesting en gezondheid, van Nederland in Europese context én van de verschillen binnen Nederland.

Het boek besluit met een kort hoofdstuk over de toekomst. Hierin worden met name sociaaleconomische scenario's geschetst, de veranderingen in klimaat en

de gevolgen voor energievoorziening, biodiversiteit en gezondheid worden jammer genoeg niet uitgewerkt.

Het boek geeft een waardevol overzicht van de vele aspecten van Nederland en hoe we omgaan met ons land. Er zitten wat onvolkomenheden in: hier en daar minder fraai Engels, typefouten, soms ook wat inhoudelijke slordigheden - zo wordt in hoofdstuk 2 gezegd dat 65% van Nederland kan overstromen en in hoofdstuk 3 dat 60% onder of op zeeniveau ligt - statements die vragen om nadere toelichting en onderlinge verwijzing.

Verder zou ik het boek leesbaarder gevonden hebben als de auteurs wat meer ruimte hadden genomen om de opbouw uit te leggen en hoofdstukken beter op elkaar af te stemmen. Maar al met al blijft het een goed boek, dat zeker voor niet-Nederlanders een goede introductie is op onze samenleving. Een mooi geschenk voor een buitenlandse gasten!

ROB JONGMAN